

БЪЛГАРСКА СЛЕДА В НАУКАТА

*Учени от Софийския университет
„Свети Климент Охридски“*

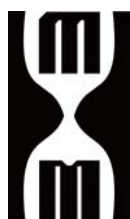

София 2008

Брошурата се издава в чест на 120 години от създаването на
Софийския университет „Св. Кл. Охридски“
с финансовото съдействие на
Европейската комисия по проект RE*СAME
от Програма „Хора“ на Седма рамкова програма

и с любезното съдействие на:

Национален политехнически музей

Съюз на учените в България

Център за технологии на информационното общество към Софийски университет

Съставители:

Люба Дашовска

Пенка Лазарова

Автор и дизайн:

Люба Дашовска

Брошурата включва материали от трите части на изложбата «Българска следа в науката»,
подготвена от Националния политехнически музей във връзка с Нощта на учените през 2006,
2007 и 2008 година.

Използвани са материали на Националния политехнически музей, Научния архив при БАН,
Музея на Софийския университет, Архива на Софийския университет, Централния държавен
архив и библиотеката на Софийския университет.

ПЪРВОСТРОИТЕЛИТЕ НА НАШАТА АЛМА МАТЕР

Българското висше образование прохода на 1 октомври 1888 г, когато „*съвсем скромно и без всякакъв празничен шум*” в сградата на Софийската мъжка гимназия се открива Висшият педагогически курс. Александър Теодоров-Балан отбелязва в спомените си, че на 28 септември е изненадан с писмо от Министерството на просветата, в което е уведомен, че е назначен за председател и „*член на комисия от седем души, на която се възлага да проведе в изпълнение министерска заповед за отваряне от 1 октомври 1888 „Виши педагогически курс” в София с първия му отдел историко-филоложки*”. Направена е първата крачка за конституиране на висше училище, а тежкия товар на пионери на проходащото университетско образование у нас ляга върху плещите на „новите седмочисленици” – Ал. Теодоров-Балан, Л. Милетич, Ив. Георгов, Ст. Станимиров, Й. Ковачев, Н. Михайловски и Ив. Данев, които получават назначение като преподаватели в курса и образуват управителен съвет.

За нуждите на курса е определено помещение в придадената към мъжката класическа гимназия сграда – „*гола, без чинове и маси, без всяка друга покънина и учебни помагала*”, независимо от намеренията „*след ден-два в нея да се почва висока наука*”.

На 3 октомври 1888 г. започват официално преподаванията, за които постепенно се установява „*означение лекции*”, а за преподавателите - „*означение професори*”. Курсът на обучение е обявен като двегодишен, но преди да изтече първото полугодие от първата година, излиза закон, по силата на който „Висшият педагогически курс” се преименува на „Висше училище” с тригодишен курс на обучение. Според временния правилник педагогическият курс има за цел да „*дава висше образование и да подготвя учители за средните училища*”. Занятията започват с четирима редовни и трима извънредни преподаватели, всичките със солидно европейско образование и научни изяви. Студентите са 43, само мъже.

За пръв ректор е избран **Александър Теодоров-Балан** (1859-1959) - един от основоположниците на българската филологическа наука. Възпитаник е на университетите в Прага и Лайпциг, доктор на Пращкия университет (1884), преподавател по езикознание, диалектология и славянска филология. Основател на Университетската библиотека. Ректор в три мандата (1888-89, 1896-97, 1902-03). Повече от 75 години работи върху описанието на българския книжовен език и има огромна заслуга за теоретичното изучаване на неговия граматичен строеж, за създаването на български тълковен речник и демократичен правопис. Оставя огромно по обем научно творчество.

Основоположникът на сравнителното славянско езикознание в България **Любомир Милетич** (1863-1937) е доктор по философия и славянска филология на Загребския университет (юли 1889). Във Висшето училище и университета чете курсовете: история на българския език, сравнителна граматика на славянските езици, теория на основите, старобългарска фонетика и морфология, старобългарски синтаксис, българска диалектология и славянска етнография. Остава на работа в университета до пенсионирането си през 1934 г. Избран е два пъти за ректор на университета (1900/01 и 1921/22). Действителен член на Българската академия на науките, той е и неин председател от 1926 г. до смъртта си. Почетен доктор и дописан член е на редица университети и научни дружества в чужбина.

Основоположникът на съвременното философско образование в България **Иван Георгов** (1862-1936) е учил философия в университетите в Йена и Женева. Чете основни курсове в различни области: психология, естетика, логика, педагогика, дидактика, история на древната философия, история на новата философия, история на немската философия, история на френската философия през XVIII и XIX век., история на английската философия през XIX в. и др. В университета работи до пенсионирането си през 1934 г. Избран е за ректор на университета пет пъти (1891/92; 1898/99; 1905/06; 1916/17 и 1918/19), както и два мандата за декан на Историко-филологическия факултет. Действителен член е на

Българската академия на науките от 1902 г. и член на редица международни научни институти.

Станимир Станимиров (1858 - ?) е завършил Черковно-историческо отделение на Киевската Духовна академия. В спомените си Ив. Георгов отбелязва, че именно по инициатива на Станимиров е открит и Висшия педагогически курс. Във Висшия педагогически курс преподава история на старите източни народи, а във Висшето училище чете лекции по всеобща история. Станимиров е автор на учебници и статии в областта на историята на християнството и на българската църковната история. През 1893 г. напуска Висшето училище.

Иван Данев се дипломира във Франция като специалист по право и административни науки. Работи и като окръжен управител в Търново и служител в Министерството на правосъдието. Преподава френски език през първата учебна година във Висшето училище, след което го напуска. Член е на Българското книжовно дружество (от 1884).

Йосиф Ковачев (1839-1898) е завършил Духовна семинария в Белград и в Киев. Работата му във Висшето училище като извънреден преподавател по педагогика продължава точно една година - от 1 октомври 1888 г. до смъртта му на 31 октомври 1889 г. Виден общественик, политик и педагог, той е и действителен член на Българското книжовно дружество.

Големият елинист и преводач **Никола Михайловски** (1818-1892) е завършил Московския университет. Като извънреден преподавател чете лекции по старогръцки език и литература във Висшето училище, а по-късно и му е поверена катедрата по история. Дописен и почетен член е на Българското книжовно дружество.

Първостроителите на първия български университет имат различни съдби. Едни от тях, като А. Т.- Балан, Л. Милетич и Ив. Георгов ще свържат завинаги имената си с Алма матер и ще оставят трайна следа в университетската история и съответната научна област; други - като Ст. Станимиров, Й. Ковачев и Н. Михайловски ще работят според силите си за изграждането на първия български университет, но ще потърсят изява и на други поприща. Трети, като Ив. Данев, ще преминат съвсем епизодично през първата университетска година, за да остане в университетската история като първият преподавател по френски език.

Анна Ангелова,

Университетска библиотека „Св. Кл. Охридски”

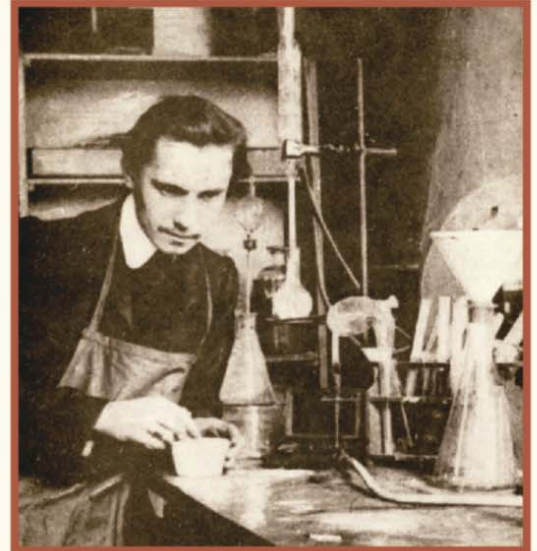
- ✚ 1 октомври 1888 г. - открива се Висшият педагогически курс с Историко-филологически отдел и се създава Университетска библиотека.
- ✚ декември 1888 г. - курсът се преобразува със закон във Висше училище.
- ✚ 1889 г. - открива се Физико-математически отдел.
- ✚ декември 1894 г. - със закон статутът на Висшето училище се приравнява с този на университет; преподавателите стават извънредни и редовни професори и доценти, практическите занятия се водят от асистенти.
- ✚ 23 януари 1904 г. - със закон Висшето училище е преобразува в университет с 3 факултета: Историко-филологически, Физико-математически и Юридически.
- ✚ 1905 г. - университетът се преименува на Софийски университет “Св. Климент Охридски”
- ✚ 1918 г. - открива се Медицински факултет
- ✚ 1921 г. – откриват се Богословски факултет и Агрономически факултет, трансформиран в Агрономолесовъден
- ✚ 1923 г. - открива се Ветеринарномедицински факултет
- ✚ 1934 г. - в университета се създава Статистически институт за стопански проучвания

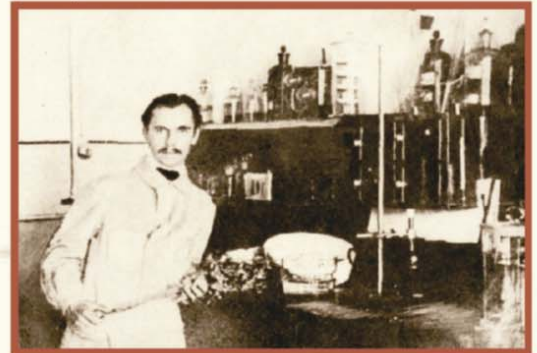
АСЕН ЗЛАТАРОВ

(1885, Хасково - 1936, Виена)

Следва химия в Софийския университет (1903-04), завършва в Женева (1907). Доктор по химия и физика на университета в Гренобъл (1908). Специализира химия на храненето и хранителните продукти в Мюнхен (1909-10). Асистент в катедрата по органична химия (1910), частен доцент по физиологична химия в Медицинския факултет на СУ, частен доцент по биохимия (1920-22) и редовен доцент по химия на храненето при катедрата по органична химия (1922-24), извънреден (1924-36) и редовен професор (1936). Председател на Съюза на химиците в България (1929-36).

В химическата лаборатория на Женевския университет, 1905 г.

В лабораторията на Софийския университет

Основоположник на биохимията в България. Изследва състава, хранителната и калоричната стойност, начина на приготвяне и използване на националната българска храна. Работи върху ензимохимията на тежките метали и стимулацията като процес на възбуждане на ензимните системи. Изучава сланутъка, розата, соята и японската гъба. Открива чувствителна и специфична реакция за нитритни йони, която е наречена в специализираната литература на негово име. Притежава голям ораторски дар, огромна научна ерудиция и богата обща култура и е изключително активен популяризатор на научните знания в България. За 10-15 години изнася около 1000 сказки и научни доклади.

Ас. Златаров пред изработения от него 7-лампов радиопредавател, 1930 г.

Сред български писатели

Преподаватели и студенти химици, ок. 1931 г.

Седнали отляво надясно: Д. Баларев, Д. Иванов, П. Райков, Г. Колушки, З. Караогланов, Ив. Трифонов, Ас. Златаров. Жената в средата между П. Райков и Г. Колушки - асистентката по химия Дона Калчева

Сме за демокрацията, ...защото демокрацията е наша народностна черта: тя създаде условията за нашето възрождане и освобождение, тя е обезпечението на бъдещето на държавата и народа ни, защото по пътя на здрав демократичен режим безболезнено ще могат да се разрешават социалните и икономически проблеми на новото време...
Ас. Златаров

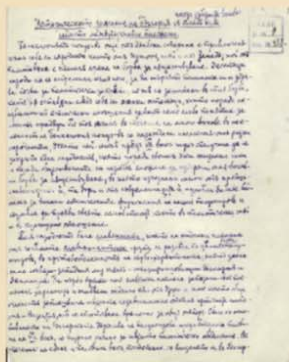
Историк, археолог и епиграф.
 Завършва история в Санктпетербургския университет (1891). Специализира археология в Берлин (1893-95).
 Дописен член на Българското книжовно дружество (1898), действителен член на БКД (1900). Секретар (1901-21) и председател на Историко-филологическия клон на БКД и на БАН (1921-25). Подпредседател на Управителния съвет на БАН (1926-35).
 Доцент (1897-1901) и извънреден професор във Висшето училище (1901-06), редовен професор, титуляр на катедрата по българска история и по история на балканските народи в Университета (1906-35).
 Декан на Историко-филологическия факултет (1906-08, 1919-20) и ректор на Университета (1913-14, 1924-25).

ВАСИЛ ЗЛАТАРСКИ (1866, Търново - 1935, София)

Член на Московското археологическо дружество и на Руския археологически институт в Цариград (1899), действителен член на Българския археологически институт, почетен доктор на Харковския университет (1907), дописен член на Руската Академия на науките в Петербург (1911), Чешката академия на науките и изкуствата (1911), Югославската Академия на науките и изкуствата в Загреб, Славянския семинар при Кралския колеж на Лондонския университет (1925), Унгарското научно дружество в Будапеща (1928).
 Председател на Българското историческо дружество (1912).

2741a.
 4/3

1. В кабинета си, 1917 г.
2. Диплом на Руската АН за избирането му за член на Академията
3. "Историческото значение на България през средните векове с оглед към нейното международно положение", 1912-1920 г.
4. Академичният съвет на Софийския университет, 1904/1905 г.
5. С група студенти и преподаватели
6. В Партенона на Акропола, 1932 г.

Проучва главно средновековната история на България. Има отделни трудове върху периода на османското владичество и Възраждането. В основния си обобщаващ труд "История на българската държава през средните векове" (3 тома, 4 части, 1918-40) периодизира цялата българска история според етапите на развитието и състоянието на държавата: I, II и III българско царство. Обработка огромен документален материал. Уточнява цели периоди от историята, поставя и систематично решава главните проблеми на българската история от образуването на българската държава до падането ѝ под османска власт. Прави първите разкопки във Вътрешния град на Преслав (1897), проучва манастира и местността Патлейна, участва в издирването на Плиска. Прави разкопки и проучвания на средновековния град Червен (1910-12), публикува и интерпретира старо- и среднобългарски надписи.
 Обнародва над 200 научни труда - монографии, студии, статии, рецензии по проблеми на политическата и културна история на България и съседните ѝ страни.

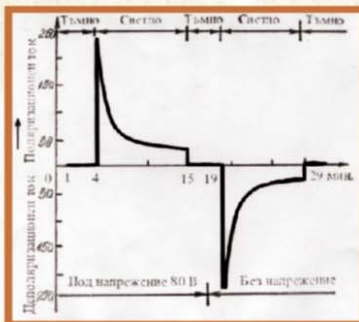

ГЕОРГИ НАДЖАКОВ

(1896, Дупница - 1981, София)

Откривател на фотоелектретното състояние на веществата, регистрирано като първото научно откритие в България (1977)
 Член на БАН (1945), чуждестранен член на Академията на науките на СССР (1958). Член-кореспондент на Гьотингенската академия на науките (1940). Народен деятел на науката (1963)
 Член на Американската асоциация за напредък на науката (1965)
 Основател и пръв директор на Физическия институт при Българската академия на науките (1947-1958)
 Ректор на Софийския университет (1947-1958)
 Декан на Физико-математическия факултет (1939-1940; 1947)
 Подпредседател на комитета за мирно използване на атомната енергия (1956-1969)
 Пълномощен представител на България в Обединения институт за ядрени изследвания в Дубна, СССР
 Председател и почетен председател на Националния комитет за защита на мира (1950, 1969)
 Почетен председател на Световния съвет на мира (1977)

Зависимост на фототока от времето при формирането и разрушаването на фотоелектретното състояние в сяр. Кривата е публикувана за пръв път през 1938 г. във *Physikalische Zeitschrift*

Генералният секретар на Световния съвет на мира Ромеш Чандра връчва на акад. Г. Наджаков златен медал на Световния съвет на мира "Ф. Ж. Кюри" на пленум на Националния съвет за защита на мира, 1967 г.

Преподаватели и студенти по физика в двора на факултета, ок. 1929 г. Седнали отляво надясно: х, Р. Райнов, А. Христов, Г. Манев, х, х, Вера Постимпирева-Наджакова - съпруга на Г. Наджаков и първата жена-асистент по физика в Софийския университет.
 Крайните вдясно прави: П. Пенчев, Г. Наджаков

Опитната постановка, с която Г. Наджаков и Р. Андрейчин провеждат през 30-те години изследванията си върху контактнопотенциалния фотоволтаичен ефект

Секцията по физика на твърдото тяло при Физическия институт - БАН, ръководена от Г. Наджаков одсъжда постановлението за развитие на физиката у нас, 10 декември 1959 г.

Р. Шаферт (един от най-големите специалисти в света по електрофотография) заедно с акад. Г. Наджаков по време на Международната конференция по високоомни полупроводници, фотоелектрети и електрофотография, посветена на 75-годишния юбилей на акад. Г. Наджаков, Варна, 1973 г.

Истината, за която говори Галилей - природните най-дълбоки закономерности и явления (и в обществения живот), е по-велика, по-голяма и по-важна и от нашия личен живот, значи и от моя живот, и към нея трябва да се стремим и в най-трудните моменти на нашия живот. Дали ще се доближа до тая истина, не знам, защото съм вече в края на моите жизненни сили, но ще продължа да я търся.

акад. Г. Наджаков (предсмъртни бележки)

Георги Наджаков беше и си остава най-крупният български физик, определил по "наджаковски" облика на българската физика за дълъг период. Той остана в паметта на всички, които са го познавали, като големия учен, човека, с неговата фанатична любов към преподаването, с гигантския му труд за създаването на модерната българска физика, с любовта му към България и всичко българско.

проф. Андрей Апостолов

Работи в различни области на физиката: фотоелектрична проводимост, външен фотоелектричен ефект при диелектрици и полупроводници, електростатично-електрометрични изследвания, методи за изследване ефекта на Волта - контактна потенциална разлика, Ланжвенови йони, магнитни изследвания, латентен фотографски образ и др.
 Най-голямото му научно постижение е откриването на фотоелектретното състояние на веществата през 1937 г. Това е първото българско откритие в областта на физиката.

Разполагаш с най-примитивната апаратура. Но имах собствена идея! А това е най-важното. Защото можеш да имаш най-скъпите уреди, най-модерната апаратура - нямаш ли собствена идея, откритие няма да направиш.

Г. Наджаков

Българската делегация при откриването на ОИЯИ в Дубна, 1956 г. Отляво надясно: х, акад. Хр. Христов, Р. Аврамов (председател на делегацията и министър на просветата и културата), акад. г. Наджаков, акад. Е. Джакров

ГЕОРГИ ШИШКОВ

(1865, Сливен - 1943, София)

Доц. д-р Георги Шишков, около 1900 г.

Първият български професор по зоология.
"Патриархът на българската зоология".

Завършва с докторат природни науки в Женевския университет (1892).
Първият редовен доцент (1895-1903) по зоология във Висшето училище в София.

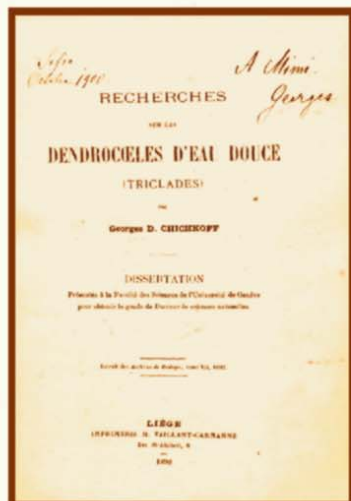
От 1897 г. чете лекции по анатомия и систематика на безгръбначните животни. Специализира хидробиология в Зоологическата станция и аквариум в Неапол.

Основава Зоологическия институт при Софийския университет (1898).

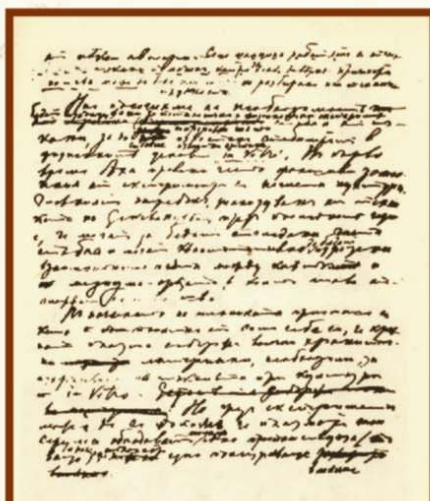
Професор (1903) и ръководител на катедрата по анатомия и систематика на безгръбначните животни. Декан на Физико-математическия факултет (1913-14 и 1920-21).

Ректор (1917-18 и 1928-29) на Софийския университет.

Почетен член на Българското природоизпитателно дружество.

Титулна страница на докторската дисертация на Г. Шишков, 1892 г.

Факсимиле от ректорската реч на проф. Г. Шишков, 1928 г.

Проф. Г. Шишков с дъщеря си Павлина, 1940 г.

Комисията по учредяване на Медицинския факултет в София с председател проф. П. Райков, 1918 г. Г. Шишков е вторият отляво надясно

Поставя основите на хидробиологията в България. Автор на 43 научни труда върху българската сладководна и морска фауна. Изучава сладководните планарии и ракообразните от разред Copepoda, морски акари, комарите и ларвите им (съвместно със Ст. Консулов).

Радетел за откриването на самостоятелен медицински факултет. На 10 април 1918 г. прочита първата лекция в новия факултет.

ДИМИТЪР АТАНАСОВ

(1894, Грамада, Видинско - 1979, София)

Агроном, фитопатолог, вирусолог, основоположник на съвременната фитопатология в България, професор.

Доцент в Агрономическия факултет в Софийския университет (1925).

Професор и ръководител на катедра "Частно земеделие" (1939).

С лична кореспонденция привлича Рокфелеровата фондация в построяването на Агрономическия факултет (1926-28).

Завършва земеделското училище в Садово (1910) и Земеделски колеж в Ийст Лансинг, САЩ (1917).

Специализира фитопатология в университета в Уискънсин, САЩ при проф. Луиз Ралф Джонс (световноизвестен фитопатолог).

Доктор по философия на Уискънсинския университет, САЩ (1920). Работи във Фитопатологичния институт във Вагенинген, Нидерландия (1921-25). Внедрява холандския сорт картофи "Бинте", създавайки поминък на населението в Самоковско.

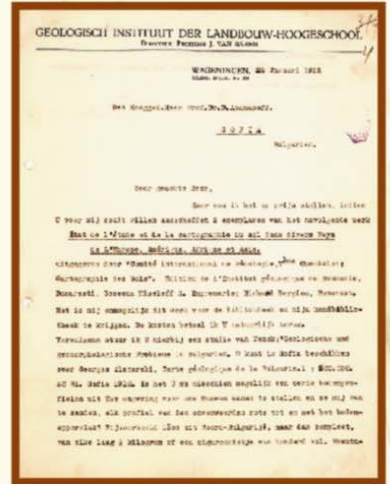
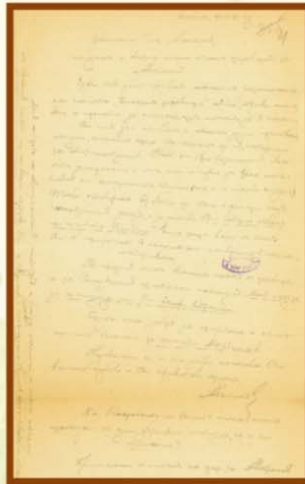
Основател и пръв директор на Института за защита на растенията в София (1935-41). Като министър на земеделието и държавните имоти (1935-36) написва и прокарва през Народното събрание първия "Закон за опазване на природата" (1936). Разработва първия "Правилник за контрол на химическите средства за борба с болестите и неприятелите по растенията". Проучва вирусните болести по растенията.

Написва първите на Балканите учебници по фитопатология - обща и горска (преведени в Румъния и Югославия).

Семейство Хрунефелд и семейство Атанасови в Лозенец, 1926 г.

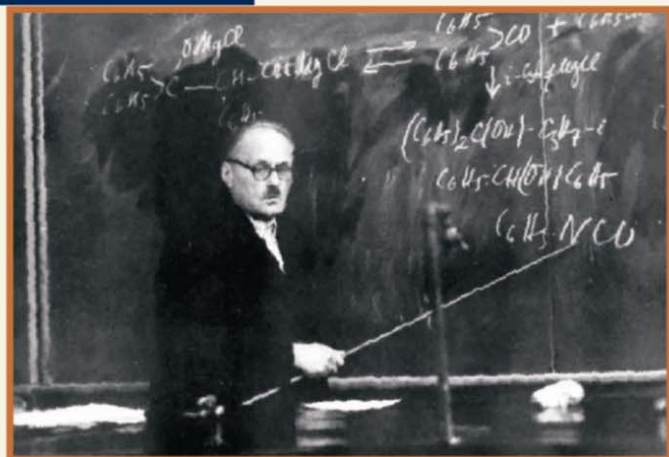
Член на Американското дружество на отличените изследователи "Сигма кси", Американското и Холандското фитопатологично дружество, Дружеството за растителна патология и ентомология - Париж, Научния съвет на Международния институт по земеделие - Рим, Дружеството по приложна ботаника - Берлин - Даалем, Българското ботаническо и Българското земеделско дружества.

ДИМИТЪР ИВАНОВ

(1894, с. Макоцево - 1975, София)

Академик (1961). Лауреат на Френската академия на науките и носител на премията "Узо" (1932). Член на Френското химическо дружество (1924) и негов почетен член (1972). Член на химическото дружество на ГДР (1958). Завършва университетска химия в София (1920) и индустриална химия в Нанси (1922). Защищава докторат при проф. Вавон (1923). Рокфелеров стипендиант в научните лаборатории на Нобеловия лауреат проф. Виктор Гриняр (1927).

Роже Гриняр и Димитър Иванов, Лион, 1971 г.

Професор (1929), ръководител на катедрата по органична химия (1937) във Физико-математическия факултет на Софийския университет. Завеждащ секция "Органичен синтез" в Института по органична химия при БАН (1957). Поставя основите на българската школа по органична химия.

Честване 100-годишнината на Френското химическо дружество, Париж, 1957 г.

Най-значителните постижения в научното творчество на акад. Иванов са в областта на т. нар. органомагнезиеви съединения. Творчески пречупил опита и знанията на френската школа в тази област, той може да се смята за създател на нова за науката група органомагнезиеви съединения, наречени по състава и начина им на реагиране многофункционални съединения и познати днес в литературата като "реактиви на Иванов".

акад. Е. Головински

Със семейството на акад. Ланда, Прага

Проф. В. Гриняр сред свои сътрудници, 1926 г. Крайният прав вдясно е Д. Иванов

Посрещане на проф. П. Карер (носител на Нобеловата награда за химия през 1937 г.) гост на тържествата в София по повод 50-годишния юбилей на СУ Отляво надясно: Ал. Спасов, П. Карер, Д. Иванов

ДИМИТЪР ОРАХОВАЦ (1892, Ловеч - 1963, София)

Академик (1946), заслужил лекар (1958).

Член на Физиологическото дружество във Великобритания, почетен член на Берлинското медицинско дружество, председател на Дружеството на българските физиолози. Завършва медицина в Мюнхен с докторат (1920).

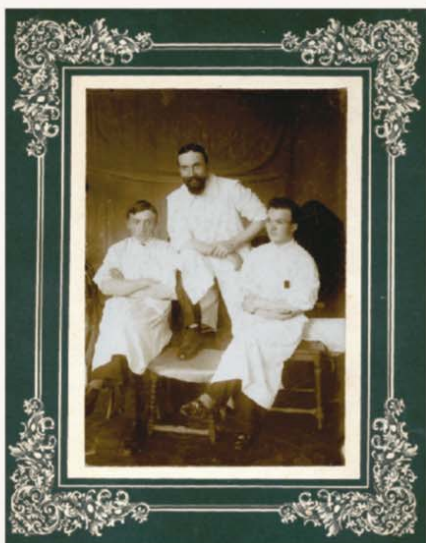
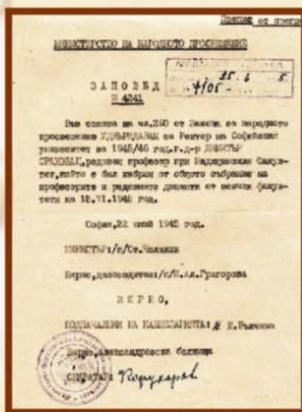
Специализира физиология на човека в Англия и Германия.

В продължение на повече от 35 години ръководи Катедрата по физиология в Медицинския факултет. Ректор на Софийския университет (1945-47).

Член на ръководните органи и главен научен секретар на БАН (1948-53).

В Първа Софийска дивизионна болница, 1915 г.,

По време на Балканската война, 1912 г.

Новаторски научни разработки и приноси в областта на физиологията на кръвоносната система. Инициатор и организатор на създаването и развитието на нови медицински и теоретични дисциплини.

Открива (1925, съвместно с Баркрофт, Вайс и Ларис) резервоарната функция на далака. Предлага нов уред за измерване на обемните промени в бъбрека - онкограф на Ораховац.

Сред участниците в XX Международен конгрес по физиология, Брюксел, 1956 г.

1916 г.

Проф. д-р Елисавета Карамихайлова несъмнено остава една голяма личност в историята на нашата физика. Тя е първата жена, добила известност в областта на физическата наука, първата жена професор по физика у нас и един от пионерите на нашата ядрена физика. Тя е един от съотечествениците ни, които най-много допринесоха името на България на много места да се произнася с уважение.

акад. Хр. Христов

Сред свои студенти, 1947 г.
Вдясно от нея - А. Пеева. Горے вляво - Б. Захариева

ЕЛИСАВЕТА КАРАМИХАЙЛОВА

(1897, Виена - 1968, София)

Завършва физика и математика във Виена с докторат по философия (1922). Работи в Радиевия институт при Австрийската академия на науките (1922-1935), където изследва радиоактивността на полония, ядрени реакции, предизвикани от алфа лъчи и др.; в Кавендишовата лаборатория в Кембридж (1935-1939) изследва твърдите гама лъчи на актиниевата серия, йонизиращи процеси в газове при високо налягане, физика на космическите лъчи и др.; в България изучава радиоактивността на различни природни обекти.

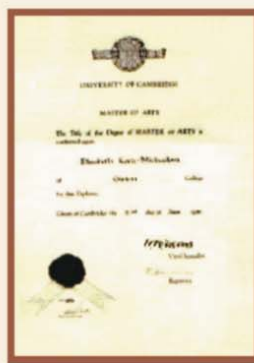

Един от основоположниците на атомната физика в България. Основател и пръв ръководител на катедрата по атомна физика при Софийския университет. Основател и дългогодишен ръководител на секция "Радиоактивност и ядрена спектроскопия" при Физическия институт на БАН. Автор и съавтор на повече от 40 научни труда в областта на радиоактивността, радиолуминесценцията и ядрените реакции, намерили широко признание в световната литература.

Заседание на разширения научен съвет на ФИ с АНЕБ при БАН, 1962 г.

Отляво надясно: Г. Наджаков, Е. Джаков, Р. Андрейчин, П. Камаджиев, Р. Зайков, К. Киров, И. Мишев, Гр. Стайнов, Т. Драгнев, Г. Делчев, Н. Пашов, М. Михайлов, М. Борисов, **Е. Карамихайлова**, С. Иванов, П. Марков. На заден план: В. Христов, А. Держански, Б. Бетев, Е. Леяровски

Дипломата за "Магистър Арбитус" от Кембридж

Във ФИ на БАН, пл. "Народно събрание" Седнали отляво надясно: М. Борисов, А. Стригачев, Е. Ватева, Р. Зайков.
Прав вляво - Н. Пашов, вдясно - Д. Калицин
На преден план - **Е. Карамихайлова**

Със студентите от випуск 1941 г. пред сградата на ФМФ

...отличен ученик, както и самостоятелен и въодушевен изследовател...извън служебните си задължения тя се постави в жертвоготовна служба в името на института, при което беше изключително полезна в голям брой научни изследвания на други учени...Превъзходно школувана в експерименталната и теоретична работа. Много съвестна и напълно може да се разчита на нея... ценена и обичана от всички в Радиевия институт.

Из препоръка на проф. д-р Ст. Майер директор на Радиевия институт, Виена

ЗАХАРИ КАРАОГЛАНОВ

(1878, Шумен - 1943, София)

Надарен с рядък педагогически дар, Караогланов говори тихо, плавно и ясно и увлича с изразителното си слово. Лекциите си придружава с ефектни опити, които онагледяват и затвърдяват теоретичното изложение. Преподавателският чар и експериментаторските умения го налагат като строг, но справедлив преподавател, лишен от дребните чувства на лична злоба, достолепен в своята академична съдържаност, фин и човечен.

М. Парушев

Асистент по химия (1905), редовен доцент при катедрата по неорганична и аналитична химия (1910), извънреден професор (1915), редовен професор, титуляр на катедрата по аналитична химия (1920-1943).

През 1906 г. публикува известното в науката "уравнение на Караогланов", предхождащо с 30 години сродното уравнение на Хейровски и Илкович в полярографията.

Автор на първия у нас учебник по неорганична химия (2 части, 1920), Ръководство по аналитична химия (2 части, 1923-24).

През 1920 г. създава и ръководи първата в Европа самостоятелна катедра по аналитична химия. Ректор на Софийския университет (1921/22 и 1932/33).

Председател на Съюза на българските химици и един от основателите му.

Преподаватели и студенти химици, 1914 г.
Оляво надясно (седнали): З. Караогланов, П. Райков, Г. Колушки. Прави: Ас. Златаров, х, х, х, Т. Райкова, х, Г. Каназирски, П. Тишков

Участници в XI конгрес на Съюза на химиците в България, 1934 г.

Преподаватели и студенти химици, около 1939 г.
Седнали отляво надясно: Г. Ранков, Ив. Трифонов, Д. Баларев, З. Караогланов, Д. Иванов, Ив. Странски, Ал. Спасов.

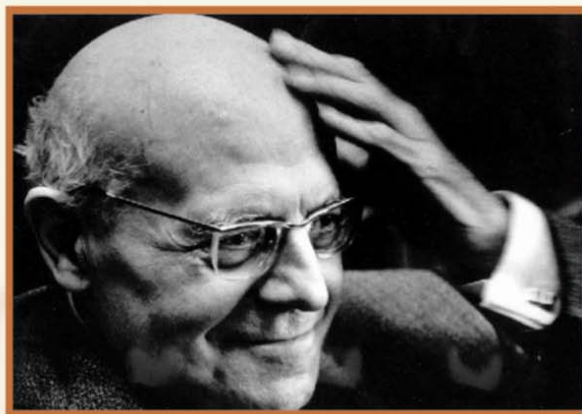
Проф. З. Караогланов и проф. А. Златаров в Шантий, Франция, 1934 г.

Поставя основите на съвременната молекулно-кинетишна теория за кристалния растеж.

Член на Българската, Гьотингенската, Шведската, Баварската и Нюйоркската академия на науките и на Академията на естествените науки "Леополдина" в Хале. "Доктор хонорис кауза" на университетите в Берлин (Техническия и Свободния).

Носител на Галвани медала на Университета в Болоня, на Хофмановия медал на Германското химическо дружество, на премията "Кирил и Методий" на БАН.

Два института - по физикохимия на Техническия университет в Берлин и Научно-изследователският институт в Ной Хаузен (Рурска област) носят името "Иван Странски".

ИВАН СТРАНСКИ **(1897, София - 1979, София)**

Завършва химия в Софийския университет (1922) и химия и физика в Берлинския (1925) с докторат. Специализира във Висшето техническо училище в Берлин (1930-31). Доцент (1925), извънреден (1929) и редовен професор (1937) по физикохимия. По покана на съветското правителство организира Научен отдел в Уралския физико-технически институт в Свердловск (1935-36). Гост-професор (1941-44) в Университета в Бреслау. От 1944 г. сътрудник по физикохимия и електрохимия в Кайзер Вилхелм институт в Берлин, директор на института (1953-62), професор в Свободния университет в Берлин (1945-62). От 1962 г. почетен сенатор на Техническия университет в Берлин.

Иван Странски беше забележителен човек. Притежаваше завидна научна интуиция и фантазия, както и способността да вижда същественото в занимаващите го проблеми и да намира най-простия път за тяхното решаване. Най-ценното негово качество беше, че умееше да увлича млади хора...С някои от тях разработи проблеми, които останаха трайно в науката, напр. широко използвания днес Странски-Кръстанов механизъм за изоморфния растеж на кристалите, работата му с Тотоманов върху т. нар. Оствалдово стъпало.

акад. Ростислав Каишев

Р. Каишев, Ив. Странски и Л. Кръстанов в Института по физикохимия, БАН, София, 1975 г.

И. Странски, София, около 1940 г.

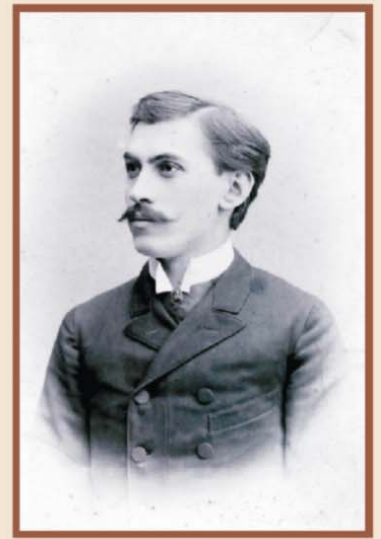

В. Косел и И. Н. Странски, 40-те години на XX в.

Ив. Странски на посещение в ИФХ, БАН, 1975 г.
Отляво надясно: първи ред - Г. Близнаков, Д. Ненов, Р. Каишев, И. Странски, Б. Куртев.
Втори ред - И. Марков, С. Стоянов, А. Гитис, С. Нейкова, А. Милчев

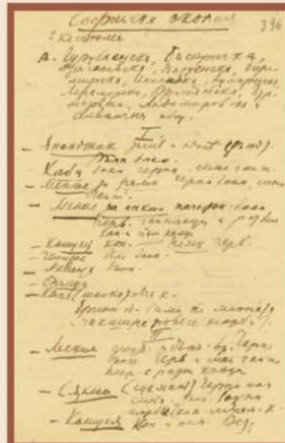
Литературен историк, фолклорист и етнограф, общественик.
 Завършва педагогическо училище и учителски курс във Виена (1882).
 Учи филология и философия в Йена (1884) и в Женева (1885-86).
 Завършва с докторат по експериментална психология в Лайпциг (1888).
 Действителен член на БКД (1902). Председател на Историко-филологическия клон на БАН (1926-27). Основател и редактор на "Сборник за народни умотворения" (1889-1902). Извънреден преподавател (1888-89, 1892-94), редовен преподавател и редовен професор по всеобща литература и културна история във Висшето училище в София (1894-1903). Частен хоноруван доцент, редовен професор, титуляр на катедрата по сравнителна литературна история в Софийския университет. Декан на Историко-филологическия факултет на Висшето училище. Член на гръцкото научно дружество "Парнас", на Чешкото и Унгарското етнографско дружество. Дописен член на Сръбската академия на науките и изкуствата в Белград, на Югославянската академия на науките и изкуствата в Загреб, на Антропологическото дружество в Берлин. Почетен член на Филологическата секция при Харковския университет. Действителен член на БАН, на Научното дружество "Шевченко" в Лвов.

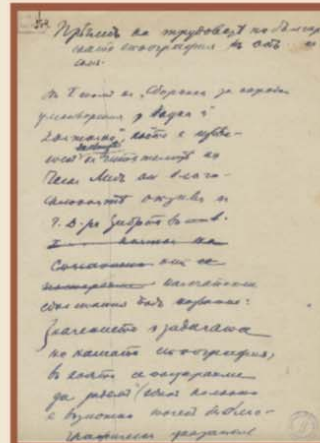
ИВАН ШИШМАНОВ (1862, Свищов - 1928, Осло)

Лидия и Иван Шишманови и синът им Димитър в Чамкория

Бележки за терминологията на българското облекло

Преглед на новоизлезли трудове по българска етнография. Статии, 1984 г.

В Сан Ремо, 1907 г.

Учен с разностранни интереси, с многообразната си научно-изследователска дейност и гражданско поведение Шишманов е звено между възрожденска и следосвобожденска България. Студията му "Значението и задачата на нашата етнография" (1889) е програма за издирване и осветляване на народното творчество. Утвърждава естетиката на реализма, демократичната и хуманистична литература. За него социологията и психологията са неразривно свързани с литературната история. Един от ревностните изследователи на Българското възраждане. Разглежда развитието на художествената и научната мисъл в тясна връзка с обществено-икономическите и културно-исторически процеси.

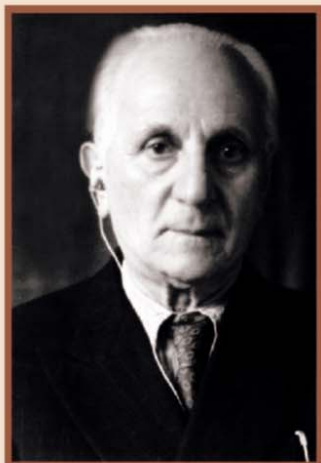

С Иван Вазов, Петроград, 1916 г.

В полската легация послушай посещенията на проф. Т. Зелинский

Един от основателите на Висшето училище в София (1888) и на Дружеството за поддържане на изкуствата в България (1892). Член-основател и председател на Българското археологическо дружество (1901). Председател на Читалищния съюз (1911). Член-основател и почетен член на Съюза на българските писатели (1913). Член-основател и председател на Съюза на Българските учени, писатели и художници (1917). Действителен член на Българския археологически институт (1921). Член-основател и председател на българския Пен-клуб. Един от инициаторите за създаване в София на Народен театър, Държавно рисуващо училище, Етнографски музей, Държавно музикално училище. Министър на народното просвещение (1902-07). Пълномощен министър в Украйна (1918-19).

Завършва физика и математика в София (1902), където негов професор е П. И. Бахметьев. Стажант-астроном в обсерваториите на Ница, Париж, Хайделберг, Гринич, Страсбург и Потсдам (1907-1909). Следва в Сорбоната и Колеж дьо Франс (1907-1909), доктор по небесна механика на Сорбоната (1912). Специализации в Берлин и Гьотинген (1920-1921). Асистент по астрономия в Софийския университет (1904-1914), доцент в катедрата по основи на висшата математика (1914), професор (1920), завеждащ катедра по диференциално и интегрално смятане (1922-1952). Професор "агре" на Парижкия университет (1926).

Член на Берлинското математическо дружество (1917), Варшавското научно дружество (1929), Кралското чешко научно дружество (1935). Член-кореспондент на Националната академия на точните, физическите и естествени науки в Лима (1939). Член на Международния комитет по теоретична и приложна механика. Член на Българската академия на науките (от 1947). Носител на орден "Народна република България" I ст. (1960). Лауреат на Димитровска награда (1950, 1962).

КИРИЛ ПОПОВ (1880, Шумен - 1966, София)

През 1925 г. Кирил Попов чете свободен курс по външна балистика в Парижката Сорбона. Лекциите му са издадени в отделна книга - "Методите на интегрирането на Поанкаре и главният проблем на външната балистика" с предговор от проф. Емил Пикар. За изследванията си в областта на небесната механика и балистиката през 1926 г. получава наградата "Монтион" на Парижката академия. Приет е за професор "агре" (гостуващ професор). Изнася лекции в университетите на Берлин, Рим, Мюнхен и Виена. Гостуващ лектор на висши артилерийски школи във Франция и Италия.

Кирил Попов е първият българин с докторат по астрономия.

През 1912 г. защитава докторската си теза в Сорбоната и става доктор по небесна механика на Парижкия университет. Темата на дисертацията му е върху движението на астероида Хекуба. В нея той разглежда по-особен случай от т. нар. проблема за трите тела. Коририга изчисленията на известния математик Анри Поанкаре, с което привлича вниманието на европейската научна общност.

К. Попов с Евгения Юркевич, сълруга на проф. Б. Боев, Дрезден, нач. на 20-години на ХХ в. Е. Юркевич-Боева е секретар на създадения през 1926 г. в София Инициативен комитет за построяване на Институт за стимулационни изследвания на името на брат му проф. М. Попов

В средата на 20-те години на миналия век печели известност с трудовете си по външна и вътрешна балистика - проблема за движението на снаряда в цевта на оръдието и извън нея. Приносът му е в приложението на аналитичната теория на диференциалните уравнения във външната балистика. **Според признанието на френските специалисти външната балистика става точна наука след работите на Попов.** По-късно проучванията му в областта на балистиката и термодинамиката се използват в развитието на ракетната техника и космическите изследвания.

Преподаватели и студенти физико-математици през военната 1918 г. Крайният вдясно - Кирил Попов, доцент в катедрата по висша математика

Връчване на портрета на Николай Коперник, дар на Софийския университет по повод 450 години от рождението на Коперник Кирил Попов - четвърти отляво надясно

През 50-те години на ХХ в. публикациите му в **областта на термодинамиката на необратимите процеси** бележат третият връх в неговото научно творчество и привличат вниманието на изследователите от цял свят. К. Попов получава писма от големите национални лаборатории в САЩ, в които са съсредоточени изследванията на ядрените процеси, от Япония, Германия и Англия.

През 1957 г. работата му "Математически основи на необратимите термодинамични процеси" (1956) е докладвана от Морис Рой и Фредерик Жолио-Кюри пред Парижката академия на науките и е публикувана под нейния патронаж. Този труд получава премията "Анри дьо Парвил" на Парижката академия за 1957 г.

К. Попов с децата си арх. Цветана Попова-Митцайт и инж. Борис Попов (по-късно професор в Държавната политехника и ВХТИ)

Малко известен факт е, че през 1932 г. на името на дъщеря му Цветана е кръстен един астероид - 785 Zvetana. "Кръстник" е директорът на Берлинския институт за астрономически изчисления А. Копф, колега и личен приятел на Кирил Попов. Това е първият астероид с българско име.

КОНСТАНТИН ПАШЕВ

(1873, Сливен - 1961, София)

Академик (1938). Доктор на Лионския университет (1899). Специализира очни болести в Лион, Париж, Берлин и Лондон. Лекар-офтальмолог, основоположник на клиничната и социалната офталмология в България. Почетен член на Академията за медицински науки в Палермо, института "Бараке" в Барселона, Унгарското медицинско дружество в Будапеща, Бразилското дружество за предпазване от слепота, Унгарското дерматологично дружество, Международната организация за предпазване от слепота. Член-кор. на Баварската АН в Мюнхен, член на Офтальмологичното дружество в Хайделберг (Германия), Лондон и Лион. Член-основател на Международната академия за усъвършенстване на лекари в Будапеща, Дружеството за покровителство на слепите в България, Българското офталмологично дружество. Един от основателите на Медицинския факултет на СУ, основател на Университетската очна клиника, на Института по обществена медицина и хигиена при БАН.

Проф. К. Пашев на Международния офталмологичен конгрес в Кайро, 1937 г. Аудиенция в двореца на крал Фарум

В кабинета си, 1935 г.

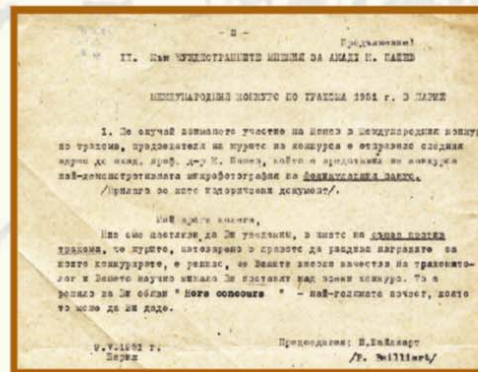
Автор на 457 научни публикации от всички области на офталмологията. Проучва трахомата, пролетния катар, туберкулозата, хиперплазиите и туморите на окото. Описва за пръв път (1916) заболяване на очите, известно в чуждестранната литература като "конюнктивит на Пашев". Въвежда нови оперативни методи и нов оперативен инструмент - сфинктероирidotом.

В операционната, 1939 г.

Участници на Международен конгрес за трахомата Мадрид, 1933 г.

ЛЮБОМИР КРЪСТАНОВ

(1908, Плевен - 1977, София)

Най-известният български учен в областта на метеорологията и физиката на атмосферата.

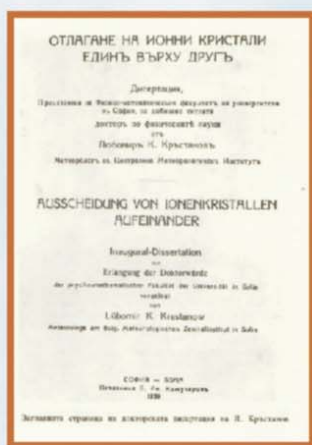
Завършва физика в Софийския университет (1931). Специализира в Германия (1940) и Москва (1950). Доктор на физическите науки на Софийския университет (1938), професор по метеорология (1951), академик (1961).

Началник на Хидрометеорологичната служба и директор на Института по хидрология и метеорология при БАН (1950-59), директор на Геофизическия институт при БАН (от 1961). Председател на БАН (1961-68). Председател на Националния комитет по изследване на космическото пространство (1966-77).

Чуждестранен член на Академията на науките на СССР, член на Академията "Леополдина" в Хале, член-кореспондент на Академията на науките в Тулуза, носител на златния медал на Чехословашката академия на науките, почетен член на много чуждестранни академии.

Започнал научната си дейност като един от най-активните ученици на проф. Ив. Странски в областта на фазообразуването и растежа на кристалите (механизъм на Кръстанов-Странски за отлагане на йонни кристали), най-големите постижения на Л. Кръстанов са в областта на теорията на фазовите преходи на водата в атмосферата и равновесните форми на ледените кристали и динамиката на приземния въздушен слой. На него се пада заслугата, че **"използвайки новите постижения на физикохимията относно фазовите превръщания, даде възможност на метеорологията да обясни кондензационните и сублимационните процеси в атмосферата."** (Х. Вайкман)

Заглавната страница на докторската дисертация на Л. Кръстанов

С Л. Кръстанов ни свързваше дългогодишно сърдечно приятелство... То се основаваше на общите ни разбирания за живота и науката, която стана наша съдба, на любовта ни към планината и увлечението ни от музиката, на удоволствието от приятни и разтоварващи разговори с добри приятели на чаша вино... Интересът ни към някои въпроси на термодинамиката и статистическата физика още като студенти ни доведе през 1929 г. в кръга на младия тогава забележителен български учен Ив. Странски и това определи цялата наша по-нататъшна научна кариера.

акад. Р. Каишев

Акад. Л. Кръстанов и акад. К. Серафимов по време на старта на "Интеркосмос-8", 1.12.1972 г.

Акад. Л. Кръстанов с участници на симпозиум по програмата на Световната метеорологична организация, Ташкент, 10.10.1973 г.

Със сътрудници на Геофизическия институт - БАН. Вдясно от акад. Кръстанов - чл. кор. Г. Несторов и Л. Събев - зам. директор на института

Доклад на научна конференция в големия салон на БАН

Л. Кръстанов и С. Стефанов на сесия на Световната метеорологична организация в Женева, 1955 г.

МЕТОДИЙ ПОПОВ

(1881, Шумен - 1954, София)

Създател на стимуляционното учение. Един от създателите на общата биология, автор на втория в световната литература учебник "Обща биология" (1919). Разработва проблеми на общата биология, антропологията, микробиологията, физиологията на растенията, генетиката, приложната ентомология.

Научноизследователският колектив на Зоологическия институт в Мюнхен, 1908 г.

Отляво надясно (седнали): Шварцевски, Р. Хертвиг, М. Попов

Академик (1947).

Член на Германската академия на естествоизпитателите "Леополдина", на Чехословашката земеделска академия. Завършва естествени науки в Софийския университет (1904). Специализира обща биология, сравнителна анатомия и паразитология при Р. Хертвиг в Зоологическия институт при Мюнхенския университет, микробиология при А. Васерман в института "Роберт Кох" в Берлин, при И. Мечников в Пастъровския институт в Париж, при А. Райт в Листеровия институт в Лондон..

През 1909 г. за пръв път докладва пред Мюнхенското дружество за морфология и физиология опитите си върху тимулирането на клетъчните функции.

Професор в катедрата по сравнителна анатомия и хистология. Ректор на Софийския университет (1920-1921). Декан на Медицинския факултет (1942-43).

Организира и ръководи Института за стимулация и биологически проучвания, изграден за продължаване на неговите изследвания и финансиран от частни лица и фондации и от Софийската община. Основател и пръв директор (1948-54) на Института по биология при БАН, който от 1964 г. е преименуван в Институт по физиология на растенията "Акад. М. Попов". Председател на Научния медицински съвет, на Славянското дружество в България.. Член на Световния съвет на мира (1950-54).

Народен представител във Второто народно събрание.

Пълномощен министър в Германия (1924-31). Общува с М. Планк, А. Айнщайн, Е. Хайзенберг, В. Оствалд, Е. Чермак и др. В Берлин издава сп. "Zellstimulations Forschungen". Въз основа на системни антропометрични и сероантропологични изследвания обосновава принадлежността на българите към славянските народи, изтъква абсурдността на нацистката теория за "чистата" раса и в израз на протест връща през 1937 г. на А. Хитлер ордените, които получава от германското правителство.

Едно от най-значимите постижения на българската биология през последните години е учението за стимулацията на жизнените процеси, разработено от проф. М. Попов. Тези положения, които получиха най-широко признание, продължават сега да се разработват в цял свят. Това доведе до създаване на учението за физиологично активните вещества, с помощта на които на практика се получава възможност да се ускорява или задържа процесът на растежа, а също и да се променя характерът на обмяната на веществата при растенията и животните в определена насока. акад. А. Л. Курсанов, 1960 г.

Акад. М. Попов и ст.н.с. П. Илиев в лабораторията на Института по биология, 1963 г.

13

Сградата на Института за стимуляционни и биологически проучвания

М. Попов със семейството си, Варна, 1900 г.

МИХАИЛ АРНАУДОВ (1878, Русе - 1978, София)

Действителен член на Българския археологически институт (1922).
Член на Научното дружество "Шевченко" в Лвов и
на Унгарското литературно общество "Петьофи" (1937).
Почетен доктор на университета в Хайделберг (1936) и
на Вестфалския университет в Мюнстер (1943).

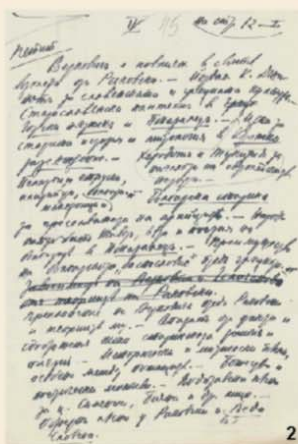
Литературен историк и литературовед,
фолклорист, историк на българската
култура, академик.

Завършва славянска филология във
Висшето училище в София (1898).
Специализира славянска и индийска
филология в Лайпциг и Берлин (1898-1900),
в Прага (1903-04), в Париж и Лондон
(1908-09).

Доктор на Пражкия университет.
Дописен (1918) и действителен член на
БАН (1929). Председател на Историко-
филологическия клон на БАН (1940-43).
Професор (1914). Директор на Народния
театър в София. Титуляр на катедрата
по сравнителна литературна история в
Софийския университет (1928-44),
декан на Историко-филологическия
факултет (1921-22) и ректор на
Университета (1935-36).

1

2

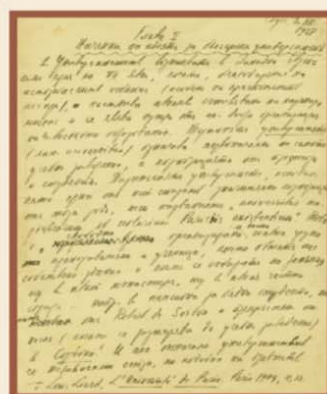
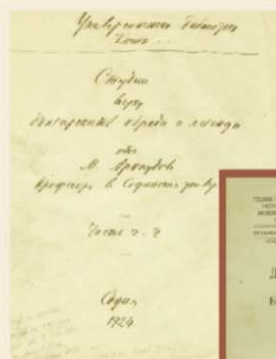
Читалищен конгрес, 21 декември 1927 г.,
пред Държавната печатница, София

София, 1938 г.
М. Арnaudов, Б. Филев (предс. на БАН), Д. Божилов
(мин. на финансите), Д. Крапчиев (гл редактор на
в-к "Зора"), Хр. Калфов (предс. на Нар. събрание),
Д. Савов (предс. на Съюза на индустриалците)

Един от най-изтъкнатите изследователи на българската
литература. Проявява особен интерес към проблемите и
дейците от епохата на Възраждането. Събира народни
умотворения, проучва приказки, легенди, празници и т.н.
Занимава се с дейността и постиженията на отделни
фолклористи, със състоянието и развитието на българската
фолклористика. Популяризира творчеството на българските
писатели и фолклора не само като изследовател, но и като
редактор. Автор на съчинения, свързани с историята на
научни организации и институти.

Юбилейно честване 90-годишнината на акад. М. Арnaudов
и 60 години научна дейност, президиума на БАН, 1968 г.

1 С баща си, сестра си и брат си, Русе
2 "Веркович и Веда словена", монография
3 "История на Софийския университет "Кл. Охридски"
през първото му полувековие 1888-1938"

Научни открития и световно признати приноси във висшата алгебра, теорията на числата, теорията на разходящите редове и вероятностите.

Разширява класическите теории на Декарт и Бюдан-Фурие за комплексни нули. В теорията на числата открива нови точни неравенства за Диофантовите приближения на линейните форми и разрешава проблема за точната стойност на константите на Борел.

В теорията на разходящите редове въвежда за пръв път абсолютното сумиране с типичните средни; разрешава проблема за сумирането с аритметичните средни на производните редове на реда на Фурие. Установява теореми от Тауберов тип за редовете с празнини при определени условия и за абсолютно сумиране с аритметичните средни на двойните редове.

В теорията на вероятностите дава нов алгебричен метод за изучаване на дискретните вериги на Марков и установява разпределението на две стохастични величини, отговарящо на закона на Поансон за една величина.

Преподаватели и студенти по физика и математика, випуск 1921 г.
Седнали отляво надясно: х, х, И. Ценов, Е. Иванов, А. Христов, К. Попов,
П. Пенчев
Прави на последния ред отляво: Никола Обрешков, Г. Наджаков,

НИКОЛА ОБРЕШКОВ (1896, Варна - 1963, София)

Научните работи на професор Обрешков, на брой стотина, са отпечатани както в наши, така също и в многобройни първостепенни чужди научни списания - френски, немски, италиански, руски, японски и др., повечето от тях издания на тамошните Академии на науките. Работите на Обрешков са високо квалифицирани научни трудове в областта на висшата алгебра, алгебричния анализ, теория на функциите и сумируемост на безкрайните редове. Проблемите от тези научни области той третира с голяма любов, леснина и задълбоченост. Работите на Обрешков не само се цитират от много автори, но много от тия работи са послужили и като изходно начало на мнозина чужди учени за по-нататъшно разработване.

акад. Г. Наджаков

Доктор по математика на университета в Палермо (1932),
доктор на науките на Сорбоната в Париж (1933).

Завършва математика и физика в Софийския университет (1920). Специализира в Берлин (1922-23). Доцент (1922), професор (1925). Ръководител на катедрата по висша алгебра и теория на вероятностите (1928-63) и на катедрата по математическа статистика и застрах. математика (1945-63) в Софийския университет.

Директор на математическия институт на БАН (1951-63). Редовен член на Българската академия на науките (1945). Член на Берлинското математическо дружество (от 1923). Член на Бюрото на Световния съвет на мира (от 1954).

Преподаватели по физика и математика, 1938 г.
На преден план отляво надясно: Е. Джаков, Б. Петканчин, К. Попов, Г. Наджаков, А. Дацев. На втори план: Р. Райнов, Никола Обрешков, х, Д. Табаков, Л. Чакалов, Г. Брадистилев

Преподаватели и студенти математици и физици, ок. 1935 г.
Седнали отляво надясно: Е. Джаков, К. Сеизов, х, П. Пенчев, Н. Бонев, Г. Манев, Р. Райнов, И. Ценов, К. Попов, Л. Чакалов, Н. Обрешков, х, Б. Петканчин, Б. Долапчиев

ПЕНЧО РАЙКОВ

(1864, Трявна - 1940, София)

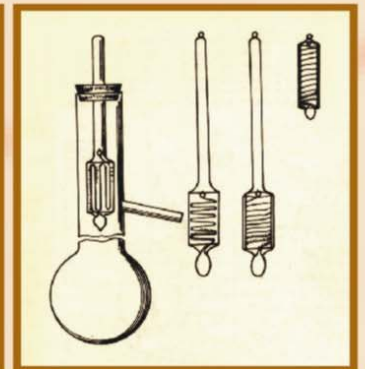
Професор (1893). Един от основоположниците на химическата наука в България. Един от първите четирима преподаватели, с които започва дейността си през 1889 г. Физико-математически факултет на Висшето училище. Доктор по философия на Лайпцигския университет (1888). Като студент прави първата си научна публикация, която е и първият български оригинален труд по химия (1886). Ръководител на катедрата по органична химия (1894-1935), ректор на Софийския университет (1908-09). Член-основател и председател на Българското химическо дружество, член на Немското химическо дружество. Изследва окислителните процеси, механизма на асимилацията, създава повече от 50 оригинални химически апарати и лабораторни пособия: апарат за фракциониране под вакуум, пневматична вана, термометър с удължена скала, патентован в Германия.

Юбилеен албум на завършилите през 1895 г. студенти-химици и техните преподаватели (Н. Добрев, Г. Колушки, П. Райков, Х. Карастоянов)

Пенчо и Гертруда Райкови, София, 1897 г.

Термометърът с удължена скала, патентован в Германия през 1895 г.

П. Райков с майка си Тома, сестра Дешка и брат Георги, Трявна, 1916 г.

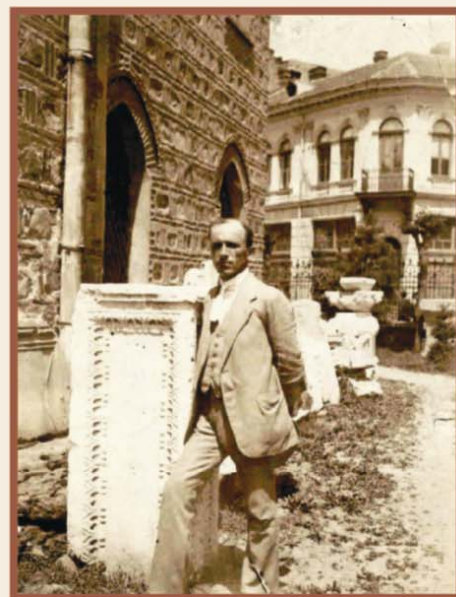

Сред участниците на химически конферес, София, юни 1938 г.

ПЕТЪР МУТАФЧИЕВ

(1883, Боженци, Габровско - 1943, София)

Историк - медиавист и византолог, редовен член на БАН (1937).
 Завършва история и география в Софийския университет (1910).
 Специализира византология в Мюнхен (1920-22). Уредник на отдел
 "Средновековие" на Народния музей в София (1910-20).
 Доцент (1923) и извънреден професор (1927) в катедрата по история на
 Византия и Източна Европа, редовен професор (1938) и титуляр на
 катедрата по история на Източна Европа в Софийския университет.
 Декан на Историко-филологическия факултет на Университета (1936-37).
 Дописен член на БАН (1929). Действителен член на БАН (1937).
 Член-кореспондент на Славянския институт в Прага (1929), на
 Полското историческо дружество (1937), на Македонския научен
 институт (1938). Почетен член на Научното дружество "Стефан Тиса"
 в Дебрецен (1938) и на Добруджанския културен институт (1942).

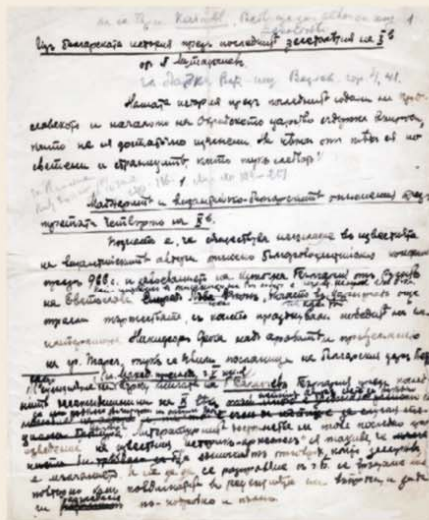
1914 г.

Със семейството си, 1942 г.

В Зографския манастир, 1910 г.
 П. Мутафчиев, Г. Кацаров, В. Златарски, Д. Агура,
 Л. Милетич, Иширков, Ж. Радев

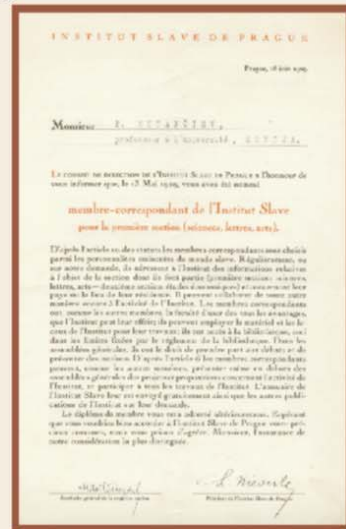

Работи в областта на средновековната българска история, на византийската история и върху отношенията на българската държава с другите балкански страни и народи.

Автор е на повече от 100 научни и научно-популярни труда.

Основни изследвания:
 "Селското земевладение във Византия" (1910),
 "Владетелите на Просек" (1913). В труда си
 "История на българския народ" (2 т., 1943)
 описва събитията до времето на цар
 Михаил III Шишман (1322-30).

Изследванията му се отличават с голяма
 точност и прецизност.

В Народния музей, София, 1913 г.

С проф. С. Казанджиев,
 София, 1940 г.

Отляво надясно: х, х, Иван Велков, П. Мутафчиев

ПОРФИРИЙ БАХМЕТЬЕВ

(1860, с. Лопуховка, Русия - 1913, София)

Първи професор по физика във Висшето училище в София.

Ръководител на катедрата по експериментална физика (1890-07). Доктор на физико-математическите науки. Действителен член на Българската академия на науките. Член-основател на Физико-математическото дружество в София. Почетен доктор на Цюрихския университет. Член-кореспондент на Физическото дружество в Цюрих. Основател на ентомологическото и природонаучно дружество в България. Професор по биофизика в Московския университет "Шанявски". Почетен член на Физико-медицинското дружество в Москва.

Автор на над 220 научни, обзорни и научно-популярни статии в немски, руски и български списания.

Надарен със силен, чудновато синтетичен дух, богат с идеи, често пъти смели, но не химери, той увличаше слушателите си. Изложението му беше тихо, спокойно, приятно и понякога подслаждано с шега, свързана с лекцията. Майстор на научното слово... Аудиторията, най-голямата тогава, винаги беше натъпкана със студенти, дори и от други факултети

Г. Николов, Младежки физико-математически вестник

П. Бахметьев с най-близките си сътрудници - студенти и бъдещи преподаватели във Висшето училище - във физическата лаборатория на ВУ, 1894 г. Отляво надясно: Петър Пенчев, Порфирий Бахметьев, Янаки Вържаров, Георги Стамболиев, Никола Стоянов

Преподаватели и студенти от Физико-математическия отдел, вип. 1899/1900
Отляво надясно (седнали): М. Бъчеваров, А. Тинтеров, А. Шоурек, Е. Иванов, П. Бахметьев, С. Ганев. (прави): П. Русев, Д. Неделчев, Н. Василев, Щ. Генов, С. Хашъмов, Г. Стоянов, Н. Спасов, А. Пачев, Г. Минчев

П. Бахметьев поставя основите на висшето образование и на научно-изследователската работа по физика в България и създава материалната база на физическата лаборатория към Висшето училище в София. Той поставя и основите на научните изследвания в България в областта на физическите науки: физика на твърдото тяло (магнетизъм и термоелектричество), геофизика (изследване на земните токове), биофизика (*анабиоза* - "мнима смърт", както я нарича). Това е **първото голямо научно откритие, направено в България**. Първо обобщава известните дотогава данни по пеперудната фауна на България в монографията си "Бабочки Болгарии" (1902). Развива значителна дейност по реферирание и рецензиране на научни статии в областта на физиката и биологията, както и на някои изобретения. Неговият *телефотограф* е първото научно обосновано и технически грамотно решение на проблема за предаване на образи на разстояние. Публикувано е в руското списание "Електричество" (1885).

На първото Пловдивско изложение колекцията от 42 апарати и модели, изработени от студентите под ръководството на П. Бахметьев е отличена със сребърен медал.... Трябва да отдадем на тоя първи плод на тая практическа школа най-похвално и напълно признателно оценение, както и да честитим на инициаторът, г-ну Бахметьева, очевидната сполука.
в. "Нашето първо изложение", бр. 44, 1892 г.

Със сътрудници по време на изследвания върху анабиозата
Отляво надясно: кап. Таракчиев, П. Петков, П. Бахметьев, Г. Георгиев

Изследване на земните електрически токове, Бояна, 1894 г.
Отляво надясно: Н. Стоянов, Я. Вържаров, П. Бахметьев, Г. Стамболиев, П. Пенчев

Отправяйки своя физически ум към биологичните явления у насекомите и прилагайки измерителните методи на модерната физика, проф. Бахметьев постави основите на ново направление в биологичните изследвания и може със сигурност да се очаква, че неговите изследвания ще възбудят голям интерес у всички, които се занимават с изучавания върху биологическите проявления. Аз няма да излъжа, ако кажа, че публикацията на Бахметьев ще причини възникването цяла литература от бъдещи биологични трудове.

Август Вайсман, 1901 г.

Макар и русин по народност, този човек с голяма международна известност, чиито трудове са раздвижили умовете на най-големите чужди учени, е наш учен, защото дълги години работи у нас, с което прослави и второто си отечество, което обичаше като малцина българи... Грамадата от книгите на проф. Бахметьев, пълни не само с разгядката на големи проблеми, но станали вече източник на много идеи за работа, са му съградили неразрушим паметник, който ще пребъде, докато има учени по света.

проф. Петър Петков

СТЕФАН ГЕОРГИЕВ

(1859, Болград - 1900, Гьоберсдорф, Германия)

Първият преподавател в разкрития през 1891-92 г. клон по естествени науки към Физико-математическия факултет на Висшето училище. Следва естествени науки в Прага (1881-82), завършва Лайпцигския университет с докторат (1886). Година по-късно работата му е публикувана в немско списание - това е първата научна публикация по ботаника, написана от българин. Първият български професор по ботаника (1891). Декан на Физико-математическия факултет (1895-96 и 1899-1900).

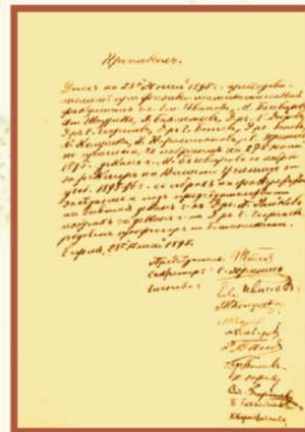

Един храбър експлоататор на Рила, г. Ст. Георгиев е прибавил при трудовете на някои чужденци, изследователи на Рила, и едно свое пространно и твърде ценно изследване на растителността ѝ. За тази цел г-н Георгиев се е скитал с водача си бай Тодор Хайдутина десетина дена из планинските пуциначи, като е нощувал в колибата на пограничната ни стража на Демир Капия. Черта от преданост и любов към науката, рядка у българите! Той се е възползвал в тоя случай да изучи добре географията на Източна Рила, особено нейните езера, реки и чалове, проверил и поправил е в много неща картата на руския генерален щаб. Из пътеписа на Ив. Вазов "Великата рилска пустиня"

Не по-малко чест за Висшето училище прави и Ботаническата сбирка, както и ботаническата лаборатория, тъй вещо управлявани от преподавателя по ботаника д-р Ст. Георгиев, който може да се нарече с гордост единствен специалист по българската флора. Из годишния рапорт на ректора на ВУ проф. Е. Иванов за уч. 1893-94 г.

Ботаническата градина на ул. "Московска" 49

Първият, който се опитва системно да изучи и опише флората на България. Първият, който наемква в публикация, че може би е имало заледявания по нашите планини. Първият, съобщил 1469 растения, много от които нови за флората на България и на Балканския полуостров. Създава ботаническата градина при Софийския университет.

СТЕФАН КОНСУЛОВ

(1885, София - 1954, София)

Професор (1935).

Завършва Софийския университет (1908). Асистент на проф. Г. Шишков, с който правят проучвания върху комарите и биологичните основи на маларията.

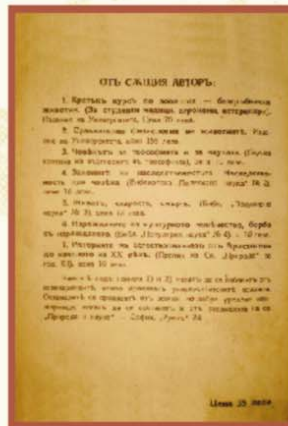
Специализира в Триест (1912-14), Ерланген (1915), Бреслау (1920-21).

Доктор по медицина на Университета в Бреслау. Докторска теза върху характера на ядрата, ядрените процеси и образуването на гаметите при някои едноклетъчни паразити и земноводните. Редовен доцент по зоология (1922), извънреден професор (1923) в Софийския университет.

Лекционни курсове по Анатомия и систематика на безгръбначните животни,

Анатомия и систематика на гръбначните животни, Обща биология.

Въвежда за пръв път курсове по Екология и зоогеография, Наследственост, Сравнителна физиология на животните, Паразитология.

Нова профилактична зъбна 'паста' «Поморин»

Днес д-р «ПРОМА» започва първоначалното на водата профилактична зъбна паста «Поморин». Пастата е разработена и изпитана от авторите работещи при Висшата медицинска висшестепенна и при Института за специализация и усъвършенстване на лекарите в София и състав проф. Д. Сираков, проф. Ал. Славов, проф. Тр. Трансарфалиев, д-р С. Бачев, д-р Ва. Лазаров и М. Атанасова.

Новата зъбна паста се употребява при заболявания на венците и зъбите — пародонит (когато се карие) заболяване на зъбите). Тя не съдържа никаква вредна или дразнеща вещества и има светлост, свежест, антибактериално действие, премахва налягането и устната миризма. За предпазване от зъбни заболявания по пастата е използвана коледско солонати (флуоридован) разтвор, предпазва от проф. Ст. Консулов. Този разтвор се получава от водата на солоното Поморинско езеро, водата със зъбна паста едновременно. Пастата «Поморин» се произвежда от местна материя, която се обработва с изобретателна технология в местна фабрика.

Статия за пускането на пазара на паста за зъби Поморин

Проф. Консулов със сътрудниците си в Медико-биологичната лаборатория на ИСУЛ (Р. Анастасова, д-р Бачев и д-р А. Марков), 1953 г.

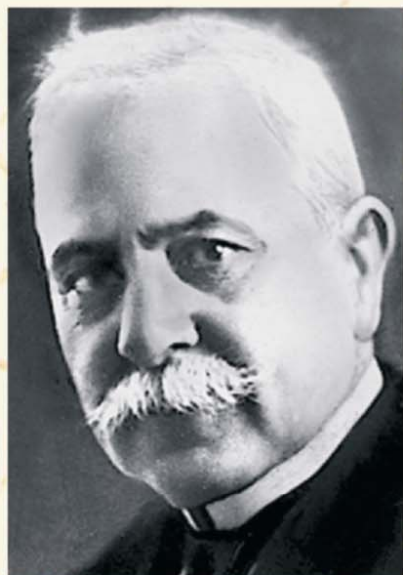
Изучава свойствата и действието на дестилираната и питейната вода върху живите организми и етиологията на гушата. Изследва влиянието и качествата на водата за разрушаването на зъбите при човека, ракът като биологично явление при животните и човека. Разработва превантивни диети за тежко болни от рак (1933-43), определени по-късно като метод на Фройнд-Кретц-Консулов. Работи по създаването на зъбната паста «Поморин».

С родителите, брат си и четирите си сестри. Крайната вдясно - художничката Елисавета Консулова-Вазова

Със съпругата си, 1918 г.

СТЕФАН ПЕТКОВ

(1866, Ловеч - 1951, София)

Академик (1907), Действителен член на Научното дружество "Т. Шевченко" в Лвов, член-кор. на Чешкото, Полското и Женевското ботанически дружества. Председател на Българското природоизпитателно дружество, Съюза за защита на родната природа, Българското пещерно дружество. Завършва природни науки в Гент, Белгия (1894) с докторат по ботаника. Професор, декан на Физико-математическия факултет на Софийския университет, ректор на университета (1925-26). Председател на Природо-математическия клон на БАН.

Изтъкнат пропагандатор на идеята за защита на природата. Работи главно в областта на водорасловата, мъховата и висшата флора на България. Изследва флората на планините Пирин, Витоша, Рила, Стара планина, блата на българското крайбрежие на Дунав и Черно море. Описва 11 вида и 55 разновидности и форми водорасли, нови за науката. Автор на първата библиография върху българската флора (1913).

Другарска среща на професорите в Княжево, 1894 г.
Лява редица: Ст. Петков (ботаник), Г. Колушки (химик), Ал. Димитров, Ст. Аргиров (филолог), Г. Кацаров (историк), П. Райков (химик), Б. Цонев (филолог), М. Бъчеваров (астроном), Б. Боев (стоп. право), Ал. Теодоров-Балан (филолог)
Дясна редица: Г. Златарски (геолог), Ат. Иширков (географ), Г. Данаилов (право), Й. Фаденхехт (право), А. Шоурек (математик), Д. Агура (историк), Ст. Киров (право)

Преподаватели и студенти по естествена история, ок. 1913-15 г.
Отляво надясно: Л. Ванков, Г. Бончев, П. Бакалов, Г. Шишков и Ст. Петков

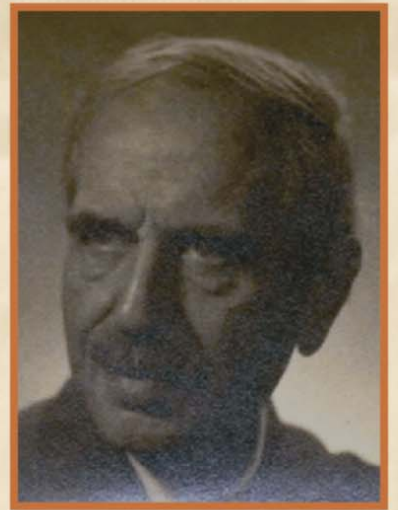
Преподаватели и студенти естественици, 1906 г.
Отляво надясно: Ст. Петков, Г. Бончев, Г. Златарски, Ст. Юринич, Г. Шишков, д-р Ст. Георгиев

С проф. Никола Арнаудов, 1936 г.

СТОЯН РОМАНСКИ

(1882, Орхание (дн. Ботевград) - 1959, София)

Езиковед, славист, етнограф, академик.

Завършва славянска филология в Софийския университет (1905).
 Специализира в Германия (1905-07). Доктор на Лайпцигския университет (1907).

Асистент на Г. Вайганд (1907-09). Доцент по славянско езикознание и етнография в Софийския университет (1909), извънреден професор (1915), редовен професор и ръководител на Катедрата по български език и славянска етнография (1922). Главен уредник на Славянския институт при Софийския университет (1934-37).

Първи директор на Института за български език при БАН (1947-51) и ръководител на Секцията за български речник към института (1951-58).

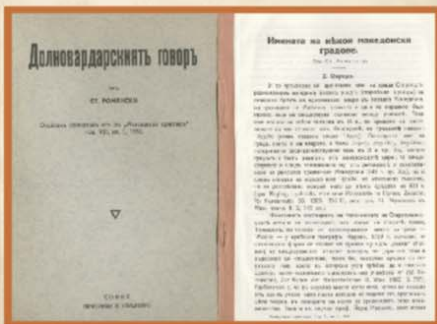
Основател и ръководител на Института за народоука (по-късно Етнографски институт с музей при БАН) и негов директор (1949-58). Академик (1929), член на Българския археологически институт (1922), на научното дружество "Т. Шевченко" в Лвов, на Румънското историческо дружество в Букурещ, на Славянския институт в Прага.

Отляво надясно (преди): Г. Кацаров, Б. Фиров, Ст. Романски, Р. Попов, Л. Милетич, Мала Църква, 1935 г.

Д. Дечев, Ал. Балабанов, Б. Йоцов, Кр. Миятев, Ст. Романски

СЛУШЕН ЛИЧЕН ФОРМУЛЯР

1. Име: Владим Стоянов Романски

2. Дата на раждане: 1882 г. Местоположение: Орхание

3. Образование: Висшето образование

4. Семейство: Български

5. Семейство: Български

6. Семейство: Български

7. Семейство: Български

8. Семейство: Български

9. Семейство: Български

10. Семейство: Български

В областта на етнографията разработва въпросите за прародината на славяните, преселването на славяните на Балканския полуостров, етнографията на Балканския полуостров - "Славяни на Дунава". Задълбочено и документирано проучва живота и езика на българското население във Влашко и Молдова - "Българите във Влашко и Молдова", "Българите в Добруджа" и др. В областта на литературната история се занимава с кирило-методиевски проблеми, делото на Софроний Врачански, българо-румънските литературни отношения, въпроси на славянските литератури. В областта на българската история разработва въпроси, свързани с борбите за освобождение на българския народ от османско владичество през I половина на XIX в. Особено интересни са изследванията "Австрийски документи по Нишкото българско въстание от 1841 год."

Научните интереси на акад. Романски са многостранни. В областта на езикознанието особени заслуги има като главен редактор на първия академичен тълковен речник на българския език - "Речник на съвременния български книжовен език". Занимава се с проблеми на българската диалектология - "Долновардарският говор", с топонимията на българските земи.

